

<Prinsjesdag 2025>

Economie uit evenwicht

Gebruik de kracht van het ondernemerschap

Arnoud W. A. Boot
Universiteit van Amsterdam

Haarlem, 16 september 2025

Uit evenwicht....

- Geopolitieke spanningen
- Technologische revolutie
- Demografische ontwikkelingen
- Duurzaamheid, klimaat
- Maatschappelijke onvrede, populisme

En...

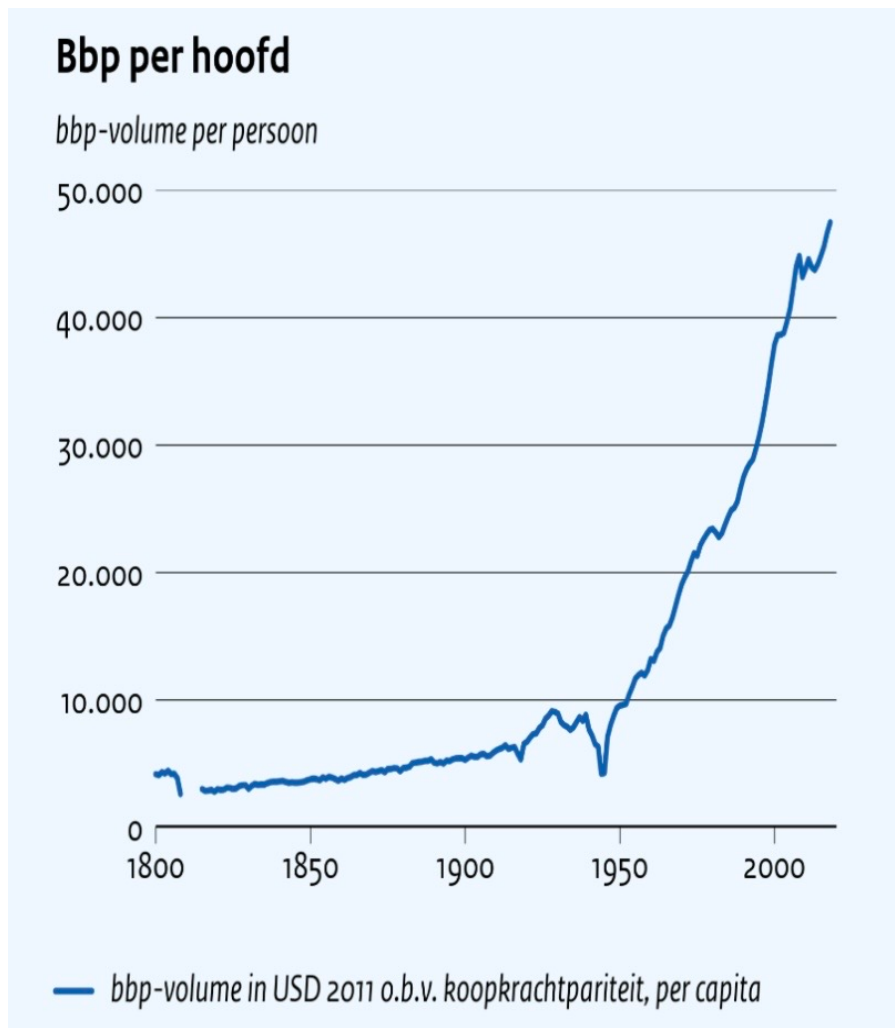
- Onbepaalde financiële sector, monetair gedoe, schulden, inflatie...

**FRAGMENTATIE IN
DE WERELD**

Maar qua materiële welvaart hebben we het in NL beter dan ooit..

Fenomenale historische groei

Laatste cijfers [CPB, CBS]

- Koopkracht voor iedereen omhoog
 - Plus +1,3% verwacht voor 2026
- Armoede lager dan ooit
- Geen werkloosheid
- NL overheidsfinanciën gezond
 - EMU schuld 45-48%

Nederland (DNB, juni 2025)

→ we zijn rijker geworden....

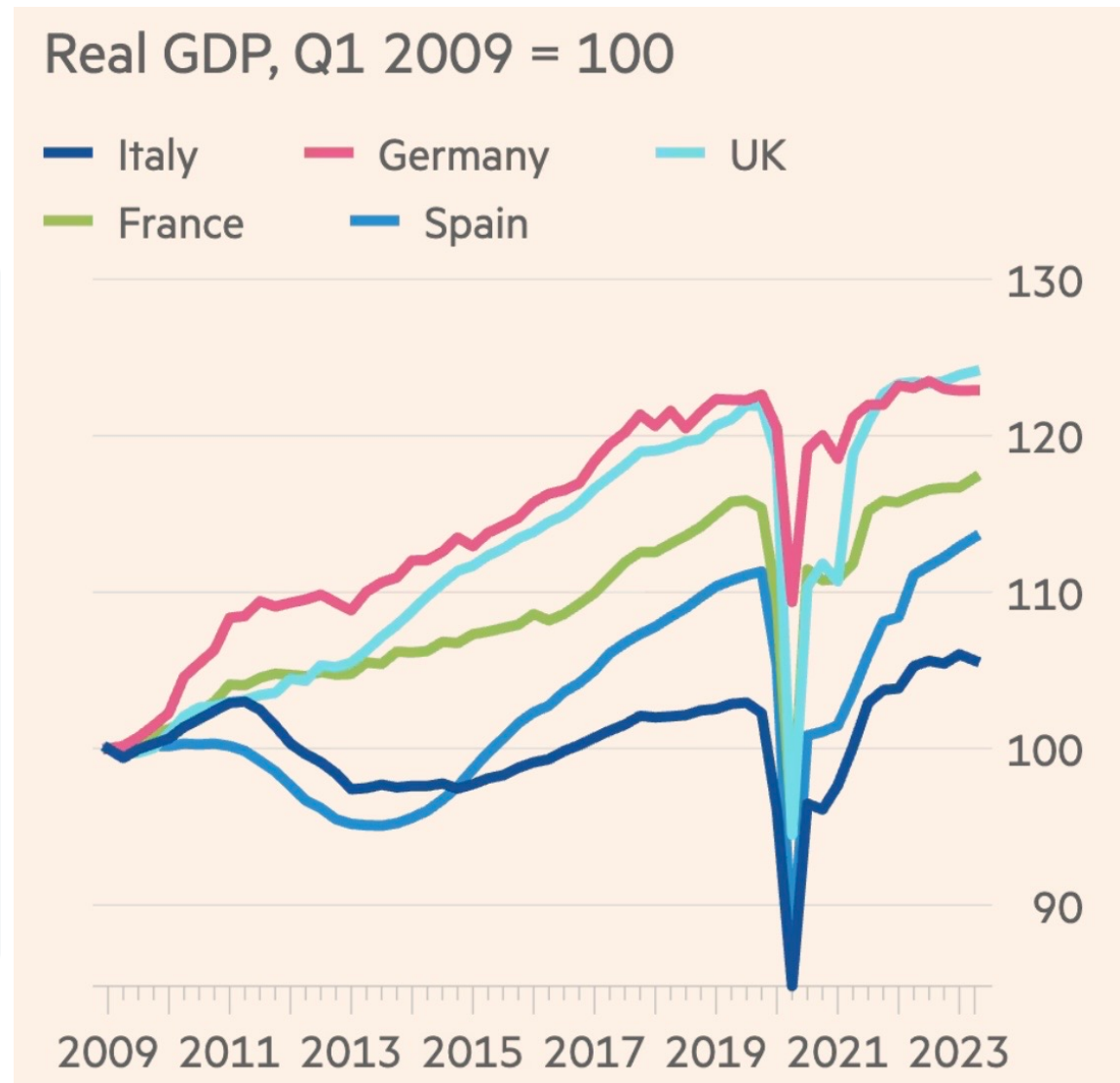

Maar: divergentie binnen Eurozone

- **PAS OP: hoeveel is 'gekunstelde' groei?**

“Gekunsteld als hierdoor het verdienvermogen wordt aantast”

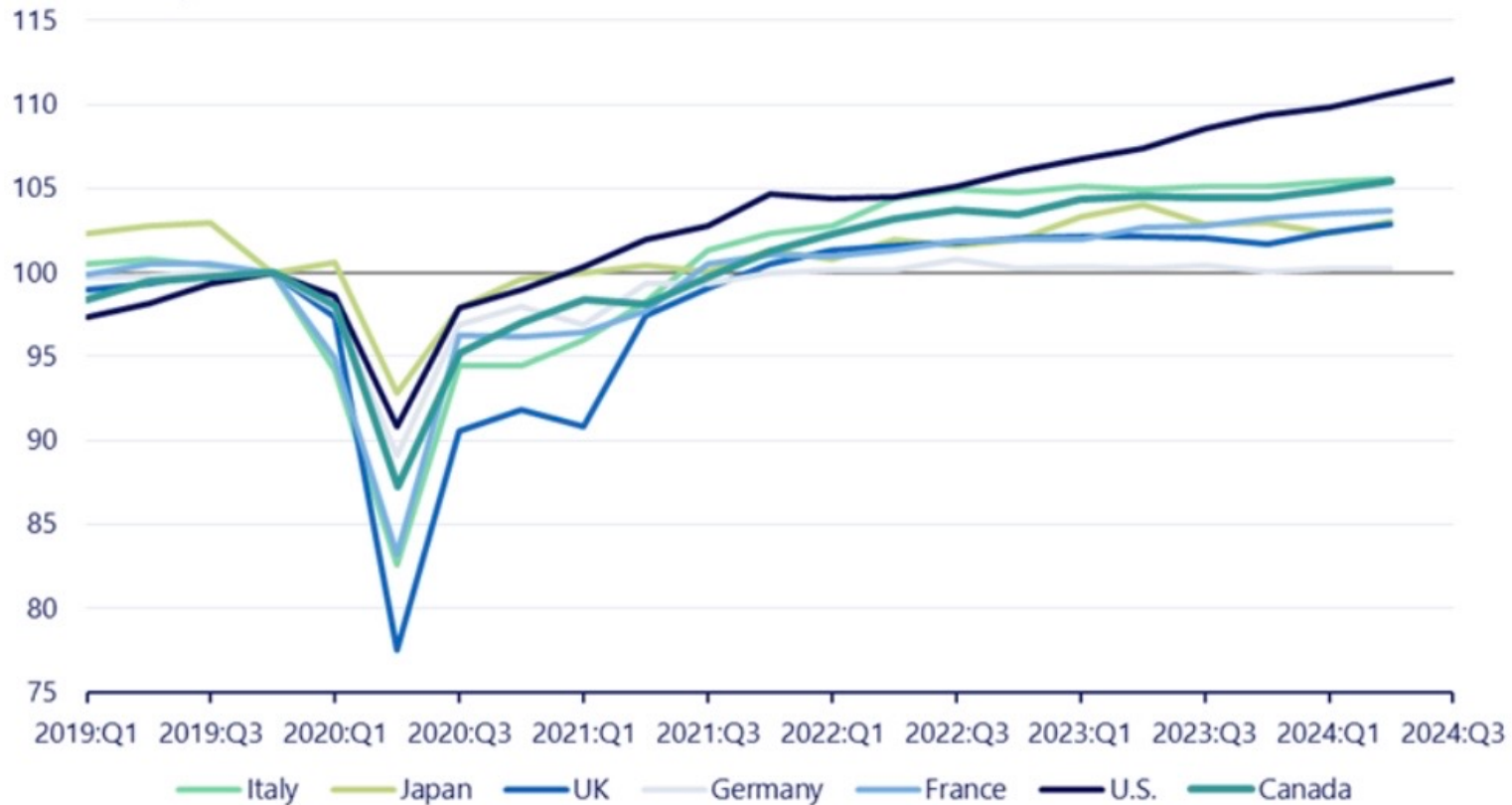
- Nederland niet in grafiekje, maar we zitten aan de bovenkant
- Beter nog, we hebben lage staatschuld

VS versus EU na Covid

Figure 2. Real GDP Recovery in the G7 Relative to Pre-Pandemic

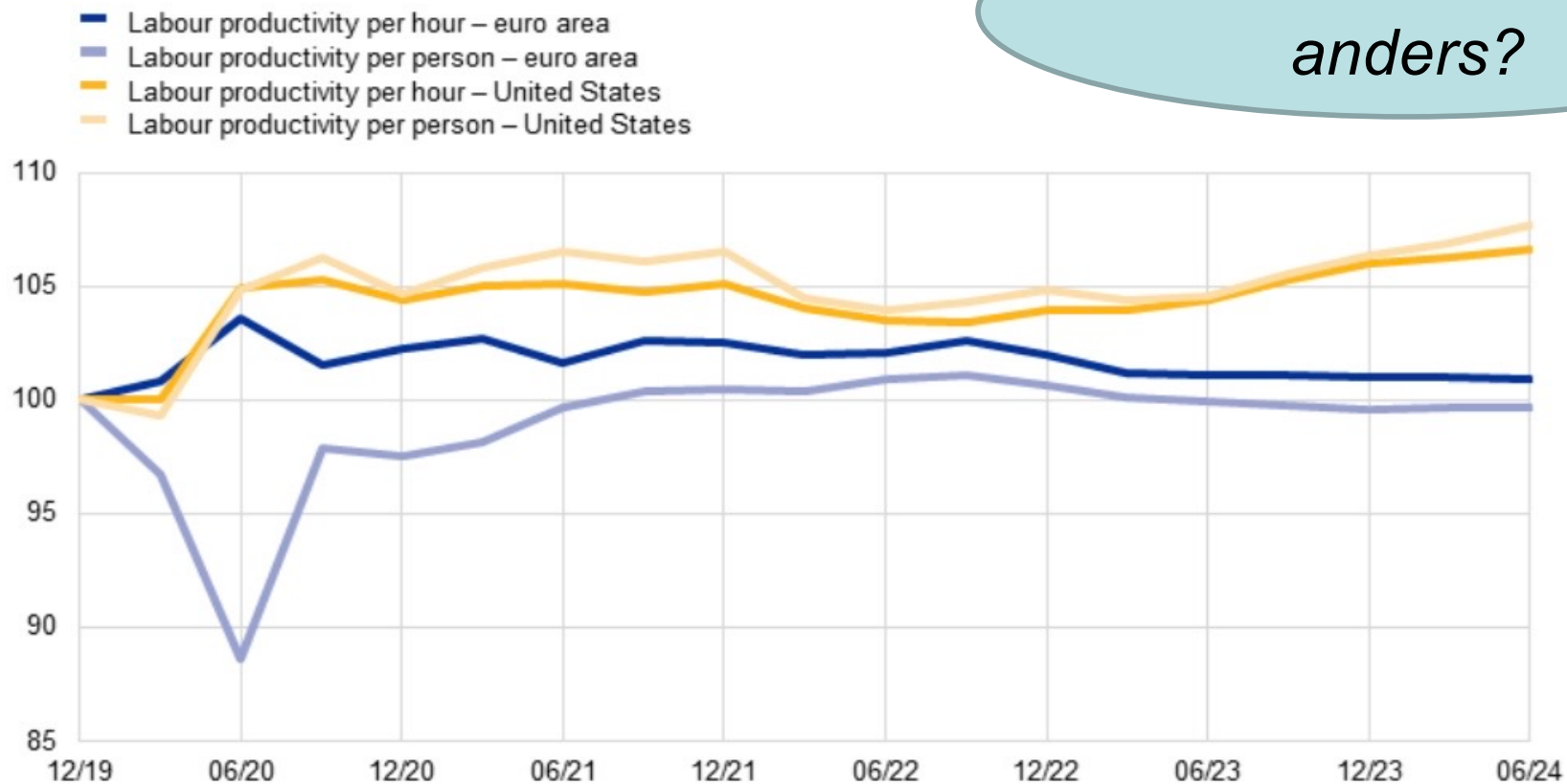
Index (2019Q4 = 100)

Labour productivity in the euro area and the United States

(Q4 2019 = 100)

Misallocatie? lets anders?

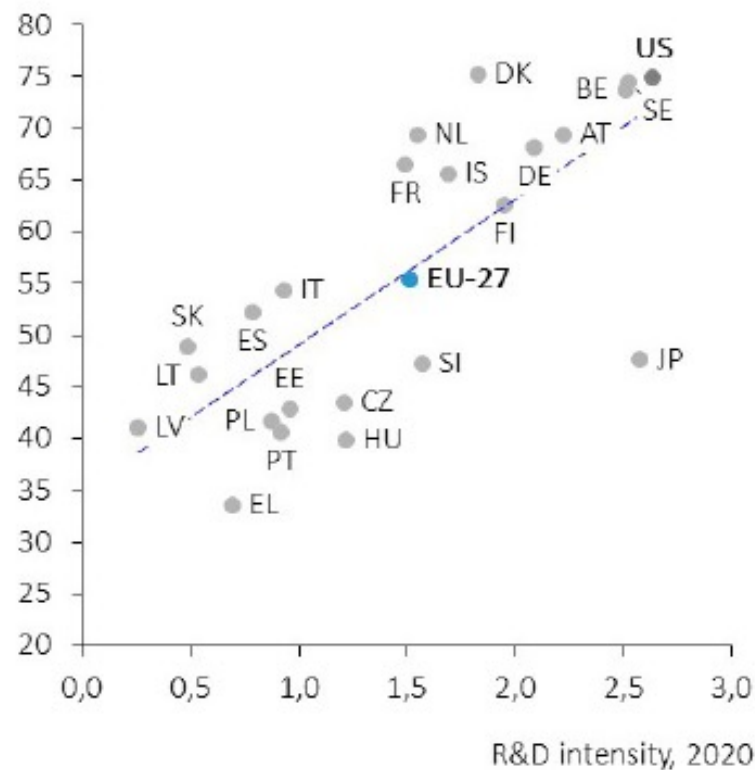
Productiviteitsprobleem...

Uitgangspositie NL relatief goed [Draghi report]

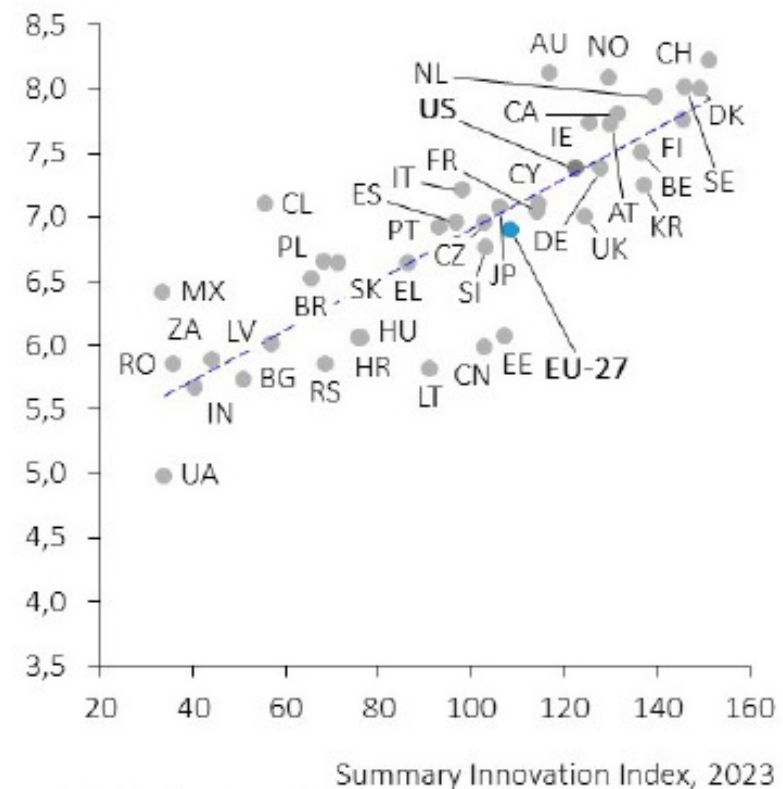
R&I investment and productivity

Labour productivity, 2021

Innovation capacity and well-being

Where-to-Be-Born Index, 2023

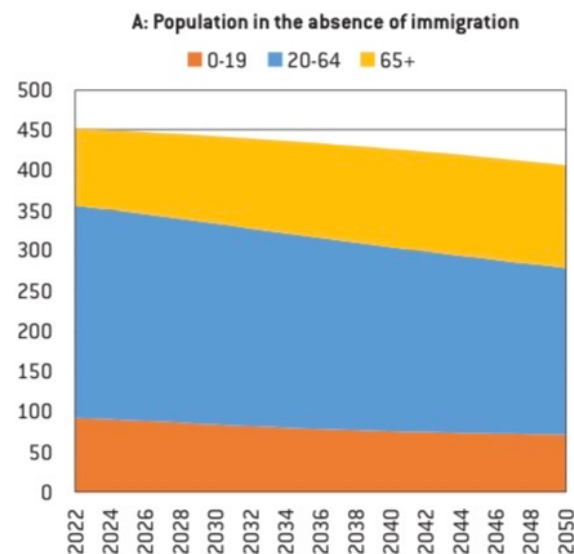

Blijft EU achter?

Top-three R&D spenders and their industries in the EU and the US

Top 3 R&D spenders and their industries in the EU and the US			
	2003	2012	2022
US	Ford (auto) Pfizer (pharma) GM (auto)	Microsoft (software) Intel (hardware) Merck (pharma)	Alphabet (software) Meta (software) Microsoft (software)
EU	Mercedes-Benz (auto) Siemens (electronics) VW (auto)	VW (auto) Mercedes-Benz (auto) Bosch (auto)	VW (auto) Mercedes-Benz (auto) Bosch (auto)

Groot
demografisch
probleem helpt
niet

Draghi report

- Productiviteitsgroei cruciaal
- Single market is belangrijkste instrument
 - Zie ook Letta report... impliciete intra-EU tarieven gigantisch
- Strategisch EU industriebeleid nodig
 - Wat is dat (niet)?
- Extra EU financing capacity nodig, maar 'unlock private financing'

Opmerking: (ook) Draghi valt (bijna) in de valkuil ...

Maar: ondernemingsklimaat?

'POLITIEK DOET NIETS'

UITTOCHT VAN ONDERNEMERS DIE VERTROUWEN KWIJT ZIJN

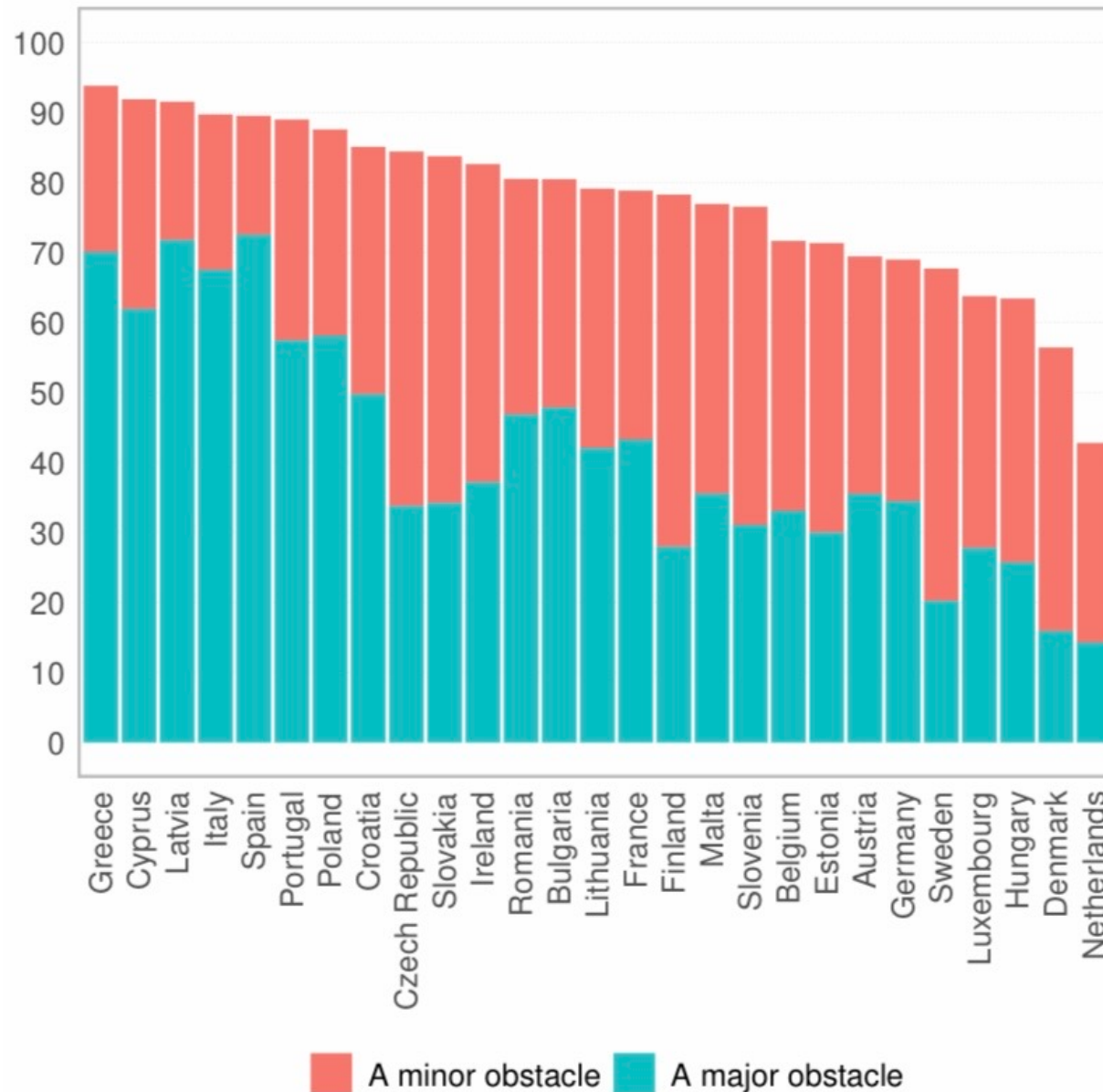
GoogleAI/ChatGPT over investeringsklimaat

Het Nederlandse investeringsklimaat staat onder grote druk, met een sterke verslechtering van het ondernemersvertrouwen door:

.....politieke instabiliteit, toenemende regeldruk, hoge kosten (energie, arbeid), en structurele uitdagingen zoals netcongestie en stikstofproblematiek

Onzekerheden? NL was echt goed

Figure A.1: Uncertainty as an obstacle to investment (% of responding firms)

[April 2024-survey EIB]

Anti-ondernemings-sentiment ietsjes verbeterd...

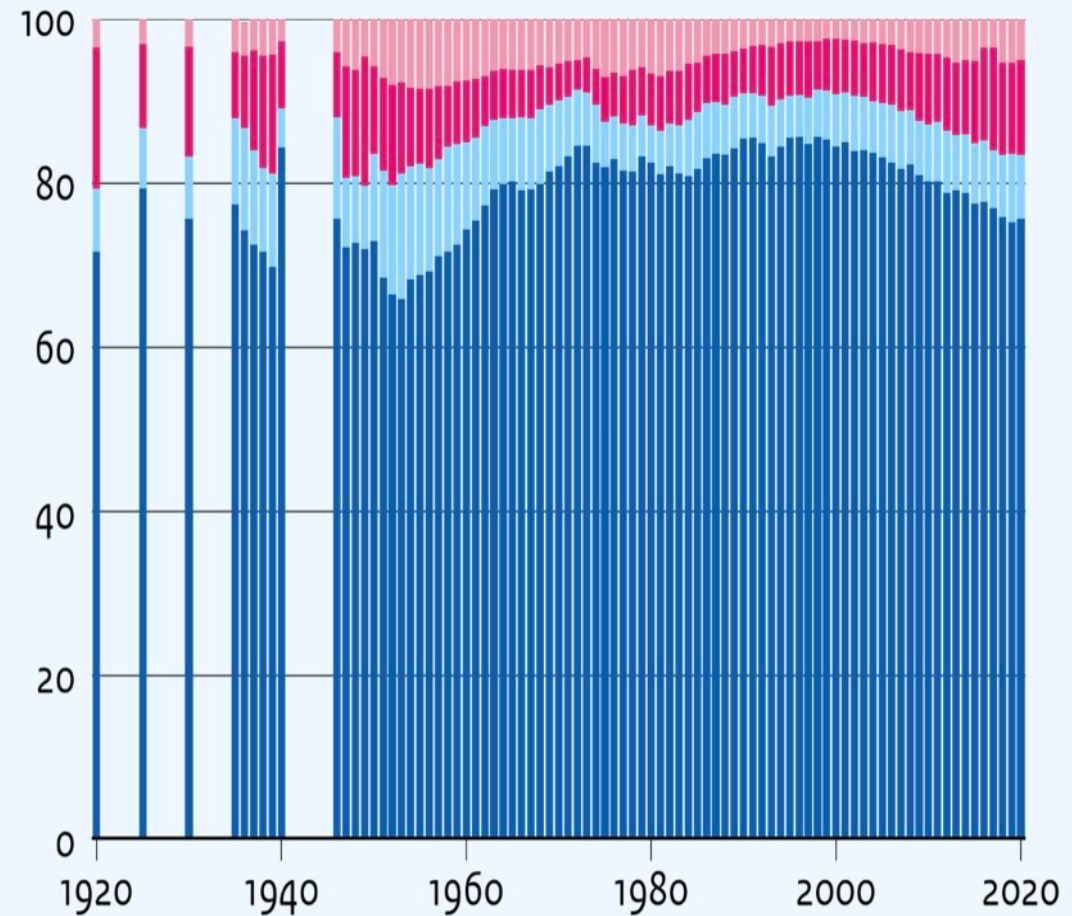
Zorgen voor NL

- Afhankelijkheden
- Congestie/schaarste
- Afnemende productiviteitsgroei en dat in een land waar we permanent mensen tekortkomen...
 - En verdere toename arbeidsparticipatie lastig
 - Let op vakbeweging... voorkom onttrekken van arbeid

Afhankelijk? Gigantische export van Nederland

Aandeel in totale uitvoer naar regio van bestemming

% van totaal

Europa
Verenigde Staten

Azië
overig

Buig beleid naar lange termijn

Miljoenennota

- Wederom staat koopkracht centraal
- Verlaging accijns brandstof
- Stikstof plannen
- Woondossier zit vast
- Massa kleine dingen

Wel...

- 0.46 mrd naar tech
- Dialoog met bedrijven/regels

Nieuw kabinet

- Van consumeren naar investeren
 - Publieke infrastructuur bijvoorbeeld
- Investeer in mensen en kennis
- Stel dynamiek centraal
 - Geef het nieuwe een kans

Overheid kies juiste rol!

- *Commitment key*
 - *Investeringsinstelling*

NRC, jl.
december

Arnoud Boot is hoogleraar ondernemingsfinanciering en financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam.

Rens van Tilburg is zelfstandig econoom bij Sustinnova. Hij was lid van het Expertteam Energiesysteem 2050.

OPINIE
Industrie

Overheidssteun
kan belangrijk
zijn voor de
maatschappij

Maar wanneer?

Duingebied annex beeldentuin Tata, direct aan Wijk aan zee. FOTO OLIVIER MIDDENDORP

Een einde aan Tata biedt volop kansen

NL beleid: Aub geen wilde sprongen

- Wispelturigheid in beleid leidt tot extra onzekerheid en fouten
- Trek als overheid niet alles naar je toe, kies een juiste rol

Spreek van Kennedy...

*“Ask not what your country can do for you
– ask what you can do for your country”*

- *Sleutelrol voor de overheid is regie*

*Verbied het woord
crisis...*

